

Lipovljanima je izgradio distributivni centar s modernim skladištem, posebno opremljen za skladištenje sredstava za zaštitu bilja. Početkom dvijetisućitih razvijao je mrežu poljoprivrednih ljekarni, no zbog slabog položaja poljoprivrede morao je u drugoj polovici dvijetisućitih zatvoriti neke poljoprivredne ljekarne.

Poznato je da je Mato Dominković redovito prisustvovao seminarima biljne zaštite gdje je sklapao nova poznanstva, razmjenjivao iskustva i širio svoja znanja.

Nakon 36 godina radnog staža godine 2006. otišao je u mirovinu. Kao umirovljenik i dalje se brinuo za Agrotrg i njegove djelatnike, a pogotovo je pomagao mladima u zapošljavanju i osamostaljivanju u vođenju poljoprivrednih ljekarni. Na žalost tada mu se narušilo zdravlje pa slijedi borba za održanje. Može se reći da je Mato volio svoju struku, svoju ravnu Slavoniju, kolege i ljude općenito. Nesebično je pomagao savjetima, materijalno, duhovno i fizički. Ta ga je ljudska odlika trajno krasila i po njoj je bio nadaleko poznat. U prilog tomu govori i činjenica da je dok je živio u Gornjoj Lomnici kod Zagreba mnogima iz okolnih sela stručno pomagao, nikoga nije odbio ni od koga nije tražio naknadu, a kada bi dolazili ljudi iz mjesta udaljenih dvadesetak kilometara od Gornje Lomnice, pitali su „Jel' tu negdje živi onaj agronom?“ što daje cjelovitu sliku o Mati.

Mato je ljudima prilazio s povjerenjem i uvažavanjem, krasila ga je humanost, društvenost, skromnost i mnoge druge ljudske vrline. No bolest je bila jača i zaustavila je njegov život 24. srpnja 2015. Mato kao i njegova obitelj zaslužili su da ovaj kratki prikaz pomogne da Mate svima ostane u trajnom sjećanju.

Prof. dr. sc. Milan Glavaš

IZ RADA HDBZ

STRUČNA EKSKURZIJA U SINJ

Poštovane kolegice i kolege, članovi Hrvatskoga društva biljne zaštite,

Desetu godinu za redom Hrvatsko društvo biljne zaštite organiziralo je stručnu ekskurziju. Bogata prošlost, 300 -ta obljetnica viteške igre Sinjske alke, a i činjenica da je Sinjsko polje najveće polje Zagore te da ima osebujne uvjete za poljoprivrednu proizvodnju, neki su od razloga zašto su grad Sinj i Cetinska krajina, koja zavodi svojom bogatom kulturom i stoljetnom tradicijom, izabrani kao naša odrednica. Tako smo 18. i 19. rujna 2015. posjetili alkarski grad Sinj i Cetinsku krajinu. Organizacija stručne ekskurzije uvijek je lakša kada postoji netko tko u određitu pruža podršku organizatoru. Veliku podršku osigurala nam je kolegica **mr. sc. Ivana Župić**, koja je u organizaciju ekskurzije uključila i članove svoje obitelji. Zato na prvom mjestu želim iskazati veliku zahvalnost kolegici Ivani.

Vrijeme nam je bilo izrazito naklonjeno. U ranim jutarnjim satima 18. rujna na Agronomski fakultet stigao je autobus s kolegama iz Slavonije, a potom ke oko

50-ak članova krenulo put Sinja. Cilj ekscurzije bio je upoznavanje povijesnih i kulturnih znamenitosti Sinja i Cetinske krajine te upoznavanje poljoprivrednih proizvođača na području Sinjskoga polja.

Naše prvo odredište bila je hidroelektrana Peruča. Malo je tko od nas ikada bio u hidroelektrani. Svi smo znali što proizvode ali nismo znali kako to proizvode. Zahvaljujući gospodinu **Tihomiru Župiću** ispred hidroelektrane dočekao nas je gospodin **Luka Grgat**. Upoznao nas je s branom, akumulacijskim jezerom, hidroelektranom, a posebno nam je objasnio događaje iz vremena Domovinskog rata. Brana Peruča nasuta je brana na rijeci Cetini izgrađena 1958. godine. Brana je izgrađena na suženome dijelu kanjona rijeke Cetine između sela Satrić i Gornji Bitelić na oko 25 km od izvora. Namjena je brane da ostvari akumulaciju vode za rad hidroelektrane tijekom sušnog razdoblja godine te da riješi problem velikih voda u kišnom razdoblju godine koje su uzrokovale poplave u Hrvatačkome polju i Sinjskom polju. Prije izgradnje brane na zemljištu koje je bilo predviđeno za gradnju u poprečnom presjeku izvedeno je injektiranje prirodnih pukotina betonom, glinom, kamenjem, šljunkom i pijeskom da bi se spriječila propusnost terena oko brane pri visokim vodostajima. U branu je ugrađena poprilična količina prirodnog materijala, i to naročito gline, koja je kao materijal gotovo vodonepropusna. Nakon što je brana nasuta, na nju je navučena betonska ovojnica koja je spriječila osipanje nasutog materijala. Zbog izgradnje brane nastala je umjetna akumulacija vode velike površine, u njoj tijekom cijele godine ima dovoljno zaliha vode pa je postala jezero Peruča koje ima oko 15 km². U terorističkoj akciji, 28. siječnja 1993. na zapovijed zapovjednika pobunjenih hrvatskih Srba, Mile Novakovića brana je minirana s 30 tona eksploziva pri najvećem zabilježenom vodostaju. Sve se dogodilo za vrijeme oslobodilačke operacije Peruča. Premda teško oštećena, zbog načina na koji je izgrađena i loše izvedenog miniranja brana se nije srušila. Miniranjem brane nije bilo uspješno jer se jezgra brane od gline zbog eksplozije slijegala sama od sebe i održala branu na mjestu. Površinske eksplozije nisu nanijele toliku štetu jer je u brznoj akciji HV zatrpavala rupe, a engleski časnik postrojbi UNPROFOR-a Mark Nicholas Gray otvorio je ispuste na brani. Da je miniranje bilo uspješno, bilo bi izravno i neizravno ugroženo više od pedeset tisuća stanovnika Cetinske krajine i porječja sve do ušća Cetine u Omišu. Minirana brana urušila se i oštetila, a samo zahvaljujući pravovremenoj intervenciji radnika HEP-a spriječeno je potpuno potapanje i dovođenje u opasnost života. Zahvalni smo gospodi Grgatu i Župiću koji su nas upoznali s ovim važnim događajima i omogućili nam da zavirimo u hidroelektranu. Pozdravili smo se i nastavili put Sinja.

Nakon dolaska u Sinj i odličnih domaćih specijaliteta pašticide i sinjskih arambaša, koje su za nas pripremili u hotelu Alkar, smjestili smo se u sobe i nakratko predahnuli. Slijedila je šetnja gradom uz turističkog vodiča. Uz stručno vođenje obišli smo znamenitosti grada Sinja: Muzej Cetinske krajine i Arheološke zbirke Franjevačkoga samostana, Muzej Sinjske alke, crkvu Čudotvorne Gospe Sinjske i Kamičaka. Doznali smo puno o povijesti Cetinske krajine i još više o Sinjskoj alci i Čudotvornoj Gospi Sinjskoj.

Arheološki pronalasci svjedoče da je cetinsko područje bilo naseljeno još u prapovijesnim razdoblju. Brojni nalazi od kraja bakrenoga doba do sredine brončanoga doba pripisuju se tzv. cetinskoj kulturi. U brončanom dobu javljaju se i starosjedioci na tom području, pripadnici ilirskoga plemena Delmata, koji se tu razvijaju sve do dolaska Rimljana. Početkom 7. stoljeća, iz Bijele Hrvatske (područje oko Visle u Poljskoj), dolaze Hrvati i naseljavaju se na područje Dalmacije. Arheološki nalazi iz 7. – 9. stoljeća svjedoče i o primanju kršćanstva, franačkim posredstvom. Jačanjem knezova formira se Cetinsko knežstvo koje pripada knezovima Šubicima, a od 1345. Nelipićima. Knez Ivan Nelipić poziva u Cetinu (grad pod sinjskom tvrđavom) franjevce Bosanske vikarije, koji grade



Slika 1. Oltar sa slikom Čudotvorne Gospe Sinjske (snimila R. Bažok)

crkvu i samostan Sv. Marije, koji su Turci 1492. opljačkali i zapalili. Sinj tako 1513. pada u turske ruke, a pod Turcima ostaje sve do 1686. kad dospijeva pod mletačku vlast. Turci i dalje nastoje ponovno osvojiti Sinj. Godine 1715. odigrala se najvažnija bitka, kad je 700 sinjskih branitelja odbilo napad više desetaka tisuća Turaka. U čast svoje nebeske zaštitnice, Gospe Sinjske, koja je prema predaji, i otjerala Osmanlije, kao vječni zavjet odanosti i poštovanja, Sinjani su utemeljili vitešku igru Alku. Svake godine, prve nedjelje u kolovozu, Alkom se oživljava slavna pobjedu. Naziv Alke potječe od detalja podloge stremena na sedlu zaplijenjenoga konja turskog serasker-paše Čelića. U alkarskoj ceremoniji dva momka vode za uzde konja koji simbolizira pašinoga edeka.

Crkva Čudotvorne Gospe Sinjske dominira glavnim gradskim trgom. Krase ju reljefna brončana vrata akademskoga kipara Stipe Sikirice. Središnje mjesto, kako u crkvi, tako i u srcima Sinjana, zauzima slika Čudotvorne Gospe Sinjske. Naslikao ju je nepoznati autor u 15. ili 16. stoljeću. Sliku su iz Rame, potjerani turskom najezdom, kao najveću dragocjenost i uzdanicu donijeli u Cetinsku krajinu.



Slika 2. Sudionici izleta ispred kipa Čudotvorne Gospe Sinjske (snimila B. Bilandžija)

Legenda kaže i da je njezinim čudotvornim utjecajem Sinj 1715. zauvijek oslobođen turske vlasti. U znak zahvalnosti, Sinjani su sliku 1716. okrunili zlatnom krunom na kojoj piše IN PERPETUUM CORONATA TRIUMPHAT – ANNO MDCCXV (Zauvijek okrunjena slavi – 1715.). Danas je slika u srebrnom okviru, s reljefom sinjske tvrđave na poleđini urešena zavjetnim darovima vjernika (slika 1.).

Nakon zajedničke slike (slika 2.) nastavili smo šetnju gradom koja je završila u novo otvorenom Muzeju Sinjske alke.

Muzej Sinjske alke otvoren je 8. kolovoza 2015. Prostor muzeja inkorporiran je u središnji dio Alkarskih dvora. Svojim stalnim postavom doseže najviše muzejske standarde, prezentacijske i tehnološke, te tako staje uz bok ostalih vrhunskih muzeja u Republici Hrvatskoj. Muzejski postav uključuje mnogo odora, opremu i oružje sinjskih alkara te alkarske statute i pravilnike koje donosi u suvremenoj digitalnoj formi. Posebna atrakcija postava jest prikaz alkarske povorke načinjen u prirodnoj veličini, a prikazana je i rekonstrukcija bitke pod Sinjem iz 1715. pa smo u multimedijalnom okruženju mogli doživjeti tu slavnu bitku.

Nakon obilaska grada uputili smo se autobusom do mjesta Hrvace gdje smo u ugodnom ambijentu **seoskoga gospodarstva Panj** u mjestu Rumin uživali u tradicionalnim specijalitetima. Atmosferu seoskog imanja dočarali su nam gostoljubivi domaćini, obitelj **Markulin**, uz posluživanje domaće rakije, fritula te ostalih autohtonih jela. Domaća hrana i vino te ugodan ambijent uz rijeku Cetinu obilježili su ovu večer.

U subotu ujutro krenuli smo **put Sinjskoga polja**. U kratkom obilasku polja i susretu s proizvođačem, vlasnikom OPG-a **Dušan Jagnjić**, doznali smo dosta o uvjetima uzgoja i gospodarenja. Sinjsko polje obuhvaća 64 km² plodne zemlje. Leži podno Sinja, s objiju strana Cetine i najveće je polje Zagore. Smješteno je između 295 i 301 m nadmorske visine. Iako je smješteno samo 30-ak kilometara od obale, u ovom području prevladavaju kontinentalni klimatski uvjeti s niskim temperaturama tijekom zime i vrlo visokim temperaturama tijekom ljeta. Česte su inverzije temperature. Veliki dio obradivih površina u Cetinskom se kraju koristi za uzgoj žitarica na malim posjedima, a zemljište je još uvijek nažalost loše uređeno. Naime, vrlo malo je površina pod unosnijim kulturama, pa bi bilo potrebno više gajiti one poljodjelske kulture koje daju veće prihode i na malim posjedima. Za povrće i visoko dohodovne kulture valja osigurati dobre uvjete, uključujući i navodnjavanje. Gravitacijsko navodnjavanje provodi se na oko 2000 ha, no redovito je popraćeno i problemima. Kada se iz Cetine ispusti voda u kanale i oni se napune vodom, poraste razina podzemnih voda toliko da oranice u depresijama zbog previše vode postaju neobrađive.

Iz Sinjskoga polje uputili smo se prema gospodarskoj zoni Čaporice u blizini Trilja, gdje smo posjetili poznatog livanjskog proizvođača sira, obiteljsku tvrtku "**Eko-sir Puđa**", koja je izgradila novi pogon. U obitelji Puđa tradicionalna receptura pripreme livanjskog sira prenosila se s generacije na generaciju. Još prije četrdesetak godina sir se u ovoj obitelji proizvodio u skromnim uvjetima seoskoga domaćinstva. Danas, 16 zaposlenika sirane 'Puđa' dnevno prosječno

prerađuje šest tisuća litara, a u proljetnim i ljetnim mjesecima i do 10 tisuća litara mlijeka. Respektabilan je to pogon u kojem se, slijedeći najmodernije standarde, proizvode odlični sirevi, a neke smo imali prigodu kušati. Naša domaćica, gospođa **Ksenija Jurić-Orlić** pobrinula se da nas provede u nekoliko grupa kroz pogon, omogućila nam je degustaciju ne samo sireva nego i nekih drugih slasnih specijaliteta pa smo tako u ugodnoj atmosferi i razgovoru proveli dio subotnjega dopodneva.

Nakon posjeta sirani uputili smo se prema **Trilju**. Tijekom posjeta Muzeju triljskoga kraja uvjerali smo se da su od antičkoga *Pons Tilverija* do suvremenog Trilja stoljeća iznjedrila bogatu spomeničku i kulturnu baštinu. Taj osebujni gradić pod zaštitništvom zaštitnika Sv. Mihovila Arkandela uspješno je iskoristio položaj na komunikacijskom smjeru između priobalja i unutrašnjosti, na mjestu najpovoljnijega prijelaza preko rijeke Cetine neposredno prije njezina kanjonskoga korita. Time je određena uloga Trilja u prošlosti, sadašnjosti, a zacijelo će tako biti i u budućnosti.

U blizini Trilja nalazilo se i naše sljedeće odredište, **seosko gospodarstvo Gola brda Bože Bravića**. Odličnim ručkom završili smo našu ekskurziju i oko 15.00 sati krenuli smo put Zagreba i u njega stigli oko 20.00 sati. Pred našim kolegama iz Slavonije bila je još jedna dionica puta do Osijeka (za neke i malo dalje). Kao i uvijek, stručne ekskurzije mogu biti naporne, poglavito za one koji moraju prijeći najdulji put do odredišta. Ipak, nadamo se da se isplatilo i da su naponi koje su zbog ekskurzije podnijeli nagrađeni lijepim doživljajima koje će pamtili.

Sve sudionike, kao i svake godine, molimo da sve dobro pamte, a sve loše zaborave i da se ponovno druže s nama na novoj ekskurziji, ali i na Seminaru.

Predsjednica HDBZ
prof. dr. sc. Renata Bažok

IZBOR NAJBOLJE POLJOLJEKARNE U 2015. GODINI

Gospodarski list već dvije godine organizira izbor najbolje poljoljekarne U Hrvatskoj, uz pokroviteljstvo Hrvatskog društvo biljne zaštite i Savjetodavne službe.



(snimio I. Stupnišek)

U 2015 godini za natjecanje se prijavilo 24 poljoljekarne, a podijeljene su u dvije skupine. U prvu skupinu pripada 12 poljoljekarni kojima je prodajni prostor veći od 100 m², a to su: **1. AGROCENTAR**, „NADA“-Samobor, *Slave Raškaj* 9; **2. AGROCENTAR LUPRES**,